

визначення стійкої, довгострокової політики дедоларизації, яка може бути інтегрована в інституційні реформи, структури та способи режиму накопичення, динаміку політики та громадянського суспільства, а також динаміку глобальної влади.

Література:

1. Gabor D. The International Monetary Fund and its New Economics. *Development and Change*. 2010. Т. 41, № 5. Р. 805-830. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2010.01664.x>
2. Brown M., Kirschenmann K., Ongena S. Bank Funding, Securitization, and Loan Terms: Evidence from Foreign Currency Lending. *Journal of Money, Credit and Banking*. 2014. Т. 46, № 7. Р. 1501-1534. DOI: <https://doi.org/10.1111/jmcb.12147>.
3. Eradze I. *Unravelling Dollarization Persistence: The Case of Georgia*. Routledge, 2022.
4. Ben Naceur S., Hosny A., Hadjian G. How to de-dollarize financial systems in the Caucasus and Central Asia? *Empirical Economics*. 2018. Т. 56. № 6. Р. 1979–1999. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00181-018-1419-6>.
5. International Monetary Fund (IMF). *Global Financial Stability Report: Lower for Longer*. Washington, DC: IMF, 2019. 109 p. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2019/10/01/global-financial-stability-report-october-2019>
6. Eradze I. Taming dollarization hysteresis: evidence from post-socialist countries. *Handbook on Critical Political Economy and Public Policy*. 2023. Р. 247-260. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781800373785.00028>.
7. Brenner R., Glick M. The regulation approach: theory and history. *New Left Review*. 1991. Т. 1, № 188. С. 45-119.

КОНЦЕПЦІЯ ТРАНСГРЕСІЇ У ПРАВОВОМУ ВИМІРІ

Васильєв С.В., кандидат юридичних наук, доцент,
Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кропивницький, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3226-6981>

1. Трансгресія (від лат. trans – крізь; через, за і gressus – наближатися, переходити) - поняття, що позначає ситуацію досягнення суб'єктом зовнішньої позиції щодо будь-чого в процесі перетинання меж і виходу за межі, в бік явищ, станів або об'єктів, які, зі свого боку, також є зовнішніми, чужими суб'єкту чи не сприяють вільному прояву його істинної сутності.

Трансгресія виступає як одне з ключових понять філософії постмодернізму, що фіксує феномен переходу нездоланного кордону, насамперед кордону між можливим і неможливим.

Прийнято вважати, що вперше ідею трансгресії осмислив Г.В.Ф. Гегель у «Феноменології духу». Своє бачення трансгресії є у творчості Ж. Батая, М. Фуко, М. Бланшо, Ж. Бодрійяра та ін.

Наразі у науковому вимірі існує кілька різноманітних визначень трансгресії, наприклад: «поняття, що означає ситуацію досягнення суб'єктом зовнішньої позиції стосовно до чогось в процесі перетину кордонів та виходу за межі, на інший бік явищ, станів або об'єктів» і водночас є певною інтенцією, що може здійснитися та безпосередньо процесом здійснення; «досвід подолання суб'єктом можливих кордонів, меж, різного роду заборон, норм та ін.»; «особливий стан, що призводить до порушення норми (...) простір переходу від одного фіксованого стану до іншого»; «як один із суттєвих феноменів, що виражає кризовий, переламний характер сучасної соціокультурної ситуації» [1].

Концепція трансгресії розкриває глибинний механізм еволюційного процесу, раніше не фіксований традиційним мисленням. Трансгресивна динаміка амбівалентна і невизначена, здатна якісно змінювати соціальні реалії і не завжди в бік суспільної корисності. У соціальній теорії сформувалася потреба у виробленні сучасних підходів до розуміння механізму функціонування нового порядку. Тому, більшість учених схильні пов'язувати майбутнє суспільства з подальшою плюралізацією, гібридизацією, зростаючою амбівалентністю і невизначеністю порядку [2].

Якщо трансгресію розглядати в широкому сенсі, то будь-які відкриття у сфері науки або мистецтва є найбільшими трансгресіями світосприйняття, наукових парадигм, порядку художнього стилю. Відкриття робляться всупереч існуючим порядкам речей, у трансгресивному акті, і лише згодом домагаються визнання і стають новою нормою. Виходить, що трансгресія пов'язана з новаторською діяльністю. Як атрибут новаторської діяльності.

Фундаментальні для суспільства сфери набули трансгресивного характеру. На тлі глобалізації та віртуалізації економічних процесів формується трансекономіка. Трансгресія в політиці стосується насамперед практики ведення інформаційних гібридних війн. У площині гендерних стосунків відбувається поширення нетрадиційних форматів і нівелювання самих ознак статі. Новий погляд на порядок полягає в тому, що він є не станом, а динамічним процесом. Причому,

як підкреслювали постмодерністи, суттєвим моментом трансгресії є те, що вона порушує лінійність процесу [3].

2. Згідно з концепцією трансгресії, світ (суспільство, держава), окреслюючи сферу відомого і можливого, замикає відповідного суб'єкта в якихось межах, у рамках попередньо встановлених схем і позбавляє його будь-якої перспективи новизни. У цьому сенсі трансгресія розуміється як певний прорив за встановлені межі. Нові обрії, нові стани, що відкриваються в результаті трансгресивного пориву, мають певну унікальність, тому що не є такими, що випливають із повсякденності, і не виступають як очевидний наслідок усталених схем. Критерій новизни в цьому разі характеризується критичним (оціночним, негативним), ставленням до всього попереднього: новий обрій розуміння або усвідомлення, що відкривається завдяки акту трансгресії, характеризується як певна можливість, що з'являється після здійснення всіх потенційних можливостей, яка елімінує всі попередні стани. Трансгресію можна визначити як перехід межі можливого, потенційного.

3. Актуальною стає концепція трансгресії в рамках сучасного цифрового суспільства, цифровізації. Активне використання можливостей кібертехнологій і різноманітних технічних нововведень передбачає нові форми правового та позаправового регулювання відносин у віртуальній реальності у різних її модифікаціях.

Трансгресія безпосередньо пов'язана із самовизначенням і самореалізацією – за умов панування Інтернет-ресурсів цей взаємозв'язок стає виразнішим. Трансгресивність - одна з характеристик кіберіндустрії та поведінки у кіберпросторі, що дає можливість експлікувати її як у цілому на відносини в Інтернеті, так і на окремі випадки (прояви). Інтернет-комунікація дає змогу індивідові вийти за межі загальноновизнаних норм і правил, віртуалізуватися і дійти до встановленої мети. Глибше зрозуміти сутність зазначених відносин або стану допомагає саме феномен трансгресії.

4. У науковій юридичній літературі висловлюється позиція, що зміст прав і свобод людини, який конститується в сучасному соціогуманітарному дискурсі та поступово отримує своє вираження у відповідних законодавчих змінах, все більше набуває трансгресивного характеру, який проявляється у тому, що права і свободи людини в умовах сучасного розвитку набувають якість своєрідної стратегії подолання усталених соціальних заборон, поширення зневаги до культурної традиції суспільства, пануючої у ньому системи моральних імперативів тощо. У такий спосіб трансгресія прав людини може розглядатися як прояв свободи волі та вибору, яка іманентно властива

кожній особистості та передбачає можливість будь-якої людини діяти лише відповідно до своїх особистих намірів та інтересів, а не в силу певних нормативних вимог, насамперед морального виміру, що до неї пред'являються [4].

Слід відзначити, що у практичній площині така трансгресія отримує своє безпосереднє вираження на прикладі групи так званих соматичних прав людини, в межах концепції яких має місце складне поєднання майже всіх важливих сфер людської життєдіяльності та культури, зокрема, філософії, права, економіки, політики, техніки, медицини, моралі, релігії тощо. Відтак, соматичними правами людини визнаються, зокрема, право на генетичні модифікації (зміну генного коду, клонування); репродуктивні права людини (право на штучне запліднення, сурогатне материнство, право на аборт та медичну стерилізацію); право на трансплантацію органів, тканин та клітин людини; право на зміну статі (транссексуалізм); право на зміну зовнішності (пластична хірургія, інші форми модифікації та реставрації тіла); право на евтаназію та вільний вибір її форми; право на участь у біомедичних дослідженнях тощо

5. Феномен трансгресії за своїми змістовими характеристиками може претендувати на роль концепту правової політики держави щодо розробки нових принципів і горизонтів розвитку окремих напрямків у сфері права, що принципово відрізняється від класичних підходів своєю плюралістичністю та нелінійністю вирішення.

Слід також зазначити, що концептуальний та методологічний потенціал категорії трансгресії передбачає перспективність використання в сучасних соціальних і гуманітарних наукових дослідженнях.

Література:

1. Николенко Р.М. (2022). Феномен трансгресії у сучасних мистецьких практиках. *Грааль науки*. № 22. С. 335. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/742>
2. Bataille G. (1990). Hegel, Death and Sacrifice. *Yale French Studies*, № 78, pp. 9-28. URL: <https://www.jstor.org/stable/2930112> (date of application: 03.03.2024).
3. Bolshakova A. (2021). Transgression. *The scientific heritage*, № 75, pp. 49-51.
4. Сунегін С.О. (2021). Права і свободи людини: трансгресія змісту та її вплив на розвиток громадянського суспільства. *Збірник наукових праць SCIENTIA*. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/12403> (дата звернення: 03.03.2024).